

Riktlinje för Falköpings kommuns visselblåsarfunktion

Typ av styrdokument	Riktlinje
Beslutsinstans	Kommunstyrelsen
Fastställd	2022-06-15 § 89
Diarienummer	KS 2022/206
Giltighetstid	Fr.o.m 2022-07-01 och tillsvidare
Dokumentet gäller för	Samtliga nämnder och förvaltningar i kommunen
Dokumentansvarig	HR-chef
Tidpunkt för aktualitetsprövning	Varje mandatperiod

Innehåll

Bakgrund	3
Visselblåsarfunktionen	3
Visselblåsarskyddet	3
När ska funktionen användas?	4
Vad är missförhållanden?	4
Vem är en ”person i ledande ställning”?	5
Vem kan anmäla?	5
Rapporteringskanaler	5
Intern rapportering	5
Extern rapportering	5
Organisation och roller	5
Utredning av inkomna rapporter	6
Uppföljning och kontroll av visselblåsarfunktionen	6
Allmänna handlingar	7
Hur gör man en rapport?	7

Bakgrund

I syfte att skydda personer som rapporterar om missförhållanden har en ny visselblåsarlag, lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden, nedan kallad Visselblåsarlagen trätt i kraft. Lagstiftningen reglerar i huvudsak skydd för visselblåsare och ställer krav på att verksamhetsutövare med mer än 50 anställda från och med den 17 juli 2022 ska inrätta interna rapporteringskanaler för visselblåsning som ska vara självständiga och oberoende. Denna riktlinje syftar till att klargöra hur den interna rapporteringskanalen för Falköpings kommun ska bedrivas.

Visselblåsarfunktionen

Visselblåsarfunktionen är en rapporteringskanal som syftar till att anställda och förtroendevalda i Falköpings kommun ska kunna rapportera allvarliga missförhållanden begångna av personer i ledande ställning, och känna sig trygga med att rapporten tas emot och hanteras på ett korrekt sätt. Syftet med funktionen är att synliggöra särskilt allvarliga oegentligheter, som av någon anledning riskerar att inte nå fram till rätt mottagare.

Funktionen är således ett viktigt verktyg för att minska risker och för att upprätthålla förtroende för kommunens verksamhet genom att identifiera och åtgärda misstänka oegentligheter i ett tidigt skede.

Visselblåsarskyddet

Kommunen har en skyldighet att på ett rättssäkert sätt hantera rapporteringar från visselblåsare. Visselblåsning innebär att anställda eller andra med motsvarande ställning ska kunna rapportera till ledningen om att det finns missförhållanden i verksamheten. Eftersom många är rädda för att råka ut för repressalier när de gör en sådan rapport, är det viktigt att visselblåsning ska kunna ske anonymt.

Visselblåsarlagen innebär ett bättre skydd för den enskilde och ett tydligare krav på hur uppgifter som rapporteras ska hanteras. Syftet med regleringen kring visselblåsning är att arbetstagare ska kunna slå larm om missförhållanden, utan att riskera repressalier från arbetsgivarens sida. Därför får en rapporterande person enligt visselblåsarlagen inte göras ansvarig för att ha åsidosatt sin tystnadsplikt, under förutsättning att personen vid rapporteringen hade skälig anledning att anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet. Dessutom finns ett skydd mot hindrande och repressalier från verksamhetsutövare eller dess anställda chefer.

Visselblåsarskyddet har inte för avsikt att inskränka andra rättigheter för arbetstagare som till exempel rätten till meddelarfrihet enligt grundlagarna utan detta skydd gäller parallellt.

När ska funktionen användas?

Syftet med en visselblåsarfunktion är att organisationen ska få information om missförhållanden och kunna agera på det. Funktionen ska användas vid misstanke om allvarliga oegentligheter begångna av en person i ledande ställning när kommunens normala interna rapporteringskanaler inte bedöms vara möjliga eller lämpliga att använda. Den normala rutinen är att anställda ska anmäla misstanke om missförhållanden eller andra fel som upptäcks till sin närmaste chef. Det kan dock finnas situationer eller fall där detta inte är möjligt. Det kan till exempel vara att misstankarna rör den egna chefen, eller att den personen som anmäler är rädd för att bestraffas för sin rapportering. Det är viktigt att poängtera att det är först när dessa kanaler inte är möjliga att använda som visselblåsarfunktionen ska användas och ses därför som ett komplement om den vanliga rutinen inte skulle fungera. Den som gör en rapportering kan vara anonym.

Man kan rapportera anonymt även om de nya sekretessreglerna ska skydda den som rapporterar och den som blir rapporterad på. Sekretessen som införts ska göra att man inte ska känna behov av att rapportera anonymt. Det finns ingen skyldighet att återrapportera till den som rapporterat in ett missförhållande anonymt. Därmed behöver verksamhetsutövaren inte vidta några åtgärder för att undersöka vem den rapporterade personen är enbart i syfte att kunna lämna återkoppling.

Avsikten med en visselblåsutredning är att avgöra om det finns trovärdighet och sakriktighet i det som en visselblåsare anmäler och är inte att allmänheten ska kunna anmäla generellt missnöje med kommunen eller dess verksamhet. Allmänna synpunkter om kommunen hanteras därför inte inom ramen för visselblåsarfunktionen. Inte heller omfattas normalt sett frågor som gäller den enskilde anställdes arbets- eller anställningsförhållanden, utan detta ska hanteras enligt de vanliga arbetsrättsliga och arbetsmiljörättsliga reglerna.

Vad är missförhållanden?

Lagen gäller för det första vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. Det kan gälla ett handlande eller en underlåtenhet att göra något. Denna punkt gäller generellt, inom alla olika områden, så länge det finns ett allmänintresse av att informationen kommer fram.

Lagen gäller för det andra vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som strider mot en direkt tillämplig unionsrättsakt inom tillämpningsområdet för visselblåsarordningen, eller mot en lag eller andra föreskrifter som genomför en sådan unionsrättsakt eller som motverkar målet eller syftet med bestämmelserna i en sådan unionsrättsakt. Det kan till exempel gälla offentlig upphandling, miljöskydd, livsmedelssäkerhet, folkhälsa och skydd av privatlivet och personuppgifter.

Vem är en ”person i ledande ställning”?

Med person i ledande ställning avses exempelvis chefer inom kommunens förvaltningar eller kommunala bolag. Det kan också avse personer i ledningsgrupp, andra chefer och politiker. Med nyckelperson menas en anställd som har möjlighet att självständigt fatta avgörande beslut inom kommunen eller kommunkoncernen. Andra personer med självständig beslutanderätt kan exempelvis vara tjänstepersoner med en delegation att fatta beslut. Brott eller allvarligt olämpligt beteende begångna av andra än personer i nyckelpositioner eller i ledande ställning ska inte rapporteras via visselblåsarfunktionen.

Vem kan anmäla?

Rapportering till visselblåsarfunktionen kan göras först och främst av anställd eller förtroendevald i Falköpings kommun och dess bolag. Det finns dock rättsliga möjligheter för alla som har en arbetsrelaterad roll i förhållande till Falköping att anmäla oegentligheter till exempel konsulter och praktikanter. Skyddet gäller även efter att personen har lämnat verksamheten.

Däremot gäller inte skyddet för personer som rapporterar i egenskap av till exempel elever, patienter eller medborgare i allmänhet.

Rapporteringskanaler

Intern rapportering

Kommunen är skyldig att ha en intern rapporteringskanal som gör det möjligt för anställda att slå larm om missförhållanden. Man ska kunna slå larm både muntligt, skriftligt eller vid fysiskt möte. Visselblåsarfunktionen ska kunna ta emot rapporter om missförhållanden och ha kontakt med visselblåsare, följa upp det som rapporterats, och lämna återkoppling om uppföljningen till den som slagit larm.

Extern rapportering

Förutom kommunens egna interna rapporteringsfunktion finns en extern rapporteringskanal, vilket innebär att det är möjligt att slå larm till en statlig myndighet som regeringen har utsett att ta emot visselblåsarlarm. Denna myndighet ska ta emot, följa upp och lämna återkoppling på rapporter om missförhållanden inom sina områden. I visselblåsarförordningen specificeras ett antal myndigheter som har ansvar för vissa områden. Det är visselblåsaren som själv väljer om hen vill rapportera internt eller externt.

Organisation och roller

Det är kommunstyrelsen, enligt reglemente, som har ansvar för att det finns en ändamålsenlig kommunövergripande visselblåsarfunktion.

Visselblåsarfunktionen är placerad på kommunledningsförvaltningen.

Rapporteringslösningen tillhandahålls av IT-avdelningen i form av en e-tjänst på kommunens intranät, som är kopplat till en funktionsbrevlåda. Det

är även möjligt att skicka fysisk post till funktionen. En arbetsgrupp bestående av kommunjurist, kanslichef och HR-chef ansvarar gemensamt för värdering av inkomna rapporter och beslutar om fortsatt hantering. Skulle någon i arbetsgruppen inte kunna delta i handläggningen på grund av exempelvis anknytning till person eller ärende ersätts denne av kommundirektören. Rollerna är utsedda för att de är centralt placerade i kommunen, har kompetens att ta ställning till inkomna rapporteringar samt bedöms ha en så långt som möjligt självständig ställning i organisationen. I situationer där det finns risk för jäv eller att rapporteringen gäller något av särskilt allvarlig art anlitar visselblåsarfunktionen utomstående utredare.

Utredning av inkomna rapporter

När en rapport kommer in gör arbetsgruppen en bedömning av om de faller inom visselblåsarfunktionens syfte och då påbörjas en utredning. Arbetsgruppen bedömer om extern hjälp behöver anlitas för att genomföra hela eller delar av utredningen.

Den rapporterande personen ska få en bekräftelse på att rapporten tagits emot inom sju dagar. Återkoppling ska sedan ges i skälig omfattning och senast inom tre månader efter bekräftelsen.

Utredningen syftar till att:

- Utredda närmare vad rapporteringen avser,
- Värdera rapporteringens karaktär och allvarlighetsgrad,
- Utredda om rapporteringen är sakligt grundad och om behov finns av omedelbara åtgärder,
- Klargöra vilka ytterligare utredningar som kan/bör genomföras,
- Utgöra grund för en bedömning och en rekommendation om hur ärendet bör hanteras.

Den som utpekats i rapporten har rätt att få reda på det och information ska ges när utredningen inte bedöms påverkas negativt. Den som utpekats i rapporten ska medverka till att utredningen kan genomföras enkelt och effektivt genom att vara anträffbar och lämna efterfrågat material samt inte störa utredningen.

Om bedömning görs att det finns misstanke om brott ska en polisanmälan göras. I dessa fall sker inte något fortsatt utredning inom visselblåsarfunktionen.

Uppföljning och kontroll av visselblåsarfunktionen

Visselblåsarfunktionens ärenden återrapporteras årligen till kommunstyrelsen i anonymiserad form. Återrapporteringen ger de förtroendevalda möjlighet till insyn i funktionen samt hur organisation och utredningsfunktion fungerat under året.

Allmänna handlingar

Anmälningar från anställda bör betraktas som ett ärende hos myndigheten och ska diarieföras. Utgångspunkten är att en rapport ska ses som en allmän handling. Att rapporten diarieförs bidrar till att funktionen kan upprätthålla sin trovärdighet. Om en rapport innehåller information som gäller ett annat pågående ärende kan den fogas till detta ärende som en tilläggsrapportering. Falköpings kommun bör bara låta bli att diarieföra en rapport om den inte är fullständig eller på annat sätt är obegriplig. Utredningen dokumenteras och blir en upprättad handling.

En sekretessprövning sker vid varje utlämnande men ofta kan identitet på visselblåsare och andra anmälare sekretessbeläggas. Sekretessbestämmelser som kan bli aktuella är 17 kap. 3 b § samt 32 kap. 3 b § offentlighets- och sekretesslagen.

Hur gör man en rapport?

Det finns flera olika möjligheter att göra en rapport om missförhållanden till arbetsgruppen. Anmälan kan dels göras genom;

- Personligt besök
- Via brev eller e-post
- Via telefon
- Genom den interna e-tjänsten.